

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У США

Ірина Білецька (м. Умань, Україна)

У стандартах професійної підготовки вчителів у США досить важливе місце займає полікультурна освіта. У стандартах Національної ради акредитації педагогічної освіти (The National Council for the Accreditation of Teacher Education) є розділ, у якому сформульовані такі умови навчання: 1) врахування расового, етнічного розмаїття студентів та викладачів, наявності різних мовних і релігійних груп; 2) відображення культурного розмаїття в навчальних планах, у діях професорсько-викладацького складу, результатах навчання; 3) створення в навчальних закладах атмосфери взаєморозуміння, підтримки всіх етнічних груп [4].

Це свідчить про те, що у процесі професійної підготовки вчителів іноземної мови у США особлива увага приділяється формуванню вмінь педагога для роботи в полікультурній школі. Так, Американська Асоціація коледжів педагогічної освіти [2] вимагає від вищих навчальних закладів включення елементів полікультурної освіти у процес підготовки майбутніх фахівців. Серед них можна виділити:

1) соціокультурний: ознайомлення з іншою культурою через вивчення другої мови. Майбутнім учителям іноземної мови слід спочатку самостійно з'ясувати своє ставлення до певної культури, а вже потім – до культури, носіями якої будуть їхні учні. Також вони повинні бути готовими до того, щоб цінувати, схвалювати різноманітне культурне надбання школярів та вилучати з цього якомога більше корисної інформації. Зрештою, майбутні педагоги повинні набувати навичок та знань, необхідних для розуміння процесу акультурації учнів з відмінною культурою та мовою;

2) мовний: учитель повинен добре знати теорію та володіти методами ефективного вивчення другої (нерідної) мови. Він повинен майстерно інтегрувати знання рідної мови учня у процес вивчення ним іноземної мови;

3) когнітивний: майбутній учитель іноземної мови при укладанні навчальних планів повинен урахувати розумовий розвиток дітей, використовуючи навчальні методи та методи оцінювання знань, брати до уваги особливості кожного учня (культурні, етнічні, релігійні, мовні, соціальні). Також варто навчати дітей вмінню критично мислити та різними способами активізації їхніх пізнавальних та соціально-емоційних навичок для виконання навчальних завдань;

4) академічний: підготовка вчителя іноземної мови до роботи з дивертисивними дітьми не повинна обмежуватися лише знаннями свого предмета. Вона повинна ґрунтуватися на детально розроблених теоріях та методологіях навчання культурно та лінгвістично різноманітних учнів [296].

Такі американські науковці, як К. Грант (C. Grant) і К. Слітер (C. Sleeter) на основі п'яти підходів до розуміння сутності полікультурної освіти у науковій літературі виділили відповідні полікультурні програми, які функціонують у вищих навчальних закладах, що готують вчителів у цілому та вчителів іноземних мов зокрема.

Перша програма під назвою Teaching the Exceptional and the Cultural Different (навчання студентів з альтернативним розвитком та тих, які належать до різних культурних груп) базується на принципі неповторності, індивідуальності кожної людини, і незалежно від переконань та вірувань заслуговує на повагу. Проте у цій програмі вихідні принципи не знаходять свого реального втілення в навчальному процесі, оскільки її прихильники не визнають рівності між різними культурними групами, тісного співробітництва між їх представниками у процесі навчання.

На відміну від попередньої, програма Human Relations (міжособистісні стосунки) робить акцент на міжособистісному співробітництві та терпимості. Засновники цього підходу переконують, що люди, незалежно від їхніх переконань, повинні вчитися жити разом. Проте при цьому також не враховується рівність культурних груп, необхідність збереження існуючих відмінностей.

В основу програми Single Group Students (навчання в одній групі різних студентів) покладено рівність представників різних етнічних груп, але ігноруються інші відмінності – соціальне походження, релігійні переконання, стать тощо. У зв'язку з цим поза увагою залишаються багато чинників, які призводять до прояву рис зверхності й меншовартості.

Такий напрям, як Multicultural Education (полікультурна освіта) ґрунтується на ідеї, що Сполучені Штати Америки – суспільство, яке складається з багатьох расових, етнічних і релігійних груп, кожна з яких необхідно захищати та підтримувати. Не зважаючи на позитивні сторони цієї програми, у її зміст не входить така важлива проблема, як боротьба з расизмом.

І, зрештою, п'ятий підхід, який називається Multicultural Education that is Social Reconstruction (полікультурне навчання як соціальна перебудова), виступає за справедливість і рівність для всіх та в усьому [3].

Як бачимо, всім підходам властиві як позитивні, так і негативні риси. Вони взаємно не виключають один одного, але й не є достатньо ефективними для тих, хто навчається, стати повноцінними членами плюралістичного суспільства.

Українська дослідниця полікультурності у США Я. Гулецька, систематизувавши дослідження американських учених, проаналізувавши програми підготовки студентів, окремих курсів та навчальних матеріалів, виявила, що полікультурна освіта студентської молоді зазвичай спирається на такі підходи: культурологічний, міждисциплінарний, концептуальний, проблемний, гуманістичний, порівняльний. Поширеними формами та методами організації навчально-виховного процесу на засадах полікультурності є лекції, семінари, зустрічі з представниками меншин, крос-культурні взаємодії, крос-культурні моделювання, переклад та обговорення фільмів, читання полікультурної літератури, проведення дискусій, детальне обговорення проблем, аналіз ситуацій, залучення до діяльності спільноти, “польовий досвід”, що забезпечує безпосередній контакт із представниками інших культур [1, с. 184].

Ряд дослідників вважають, що головні вимоги ефективної підготовки американського вчителя іноземної мови до роботи в полікультурному суспільстві полягають у тому, що майбутні педагоги повинні: бути рефлексивними практиками, які використовують спостережувальні емпіричні й аналітичні навички для контролю, оцінювання і модифікування своїх методів навчання, вони усвідомлюють, що їхня культура – не універсальна норма; оволодіти культурною компетентністю, що дозволить вільно взаємодіяти у полікультурному середовищі, спілкуючись з людьми, культура яких відрізняється від їхньої власної; стати ефективними крос-культурними комунікаторами; усвідомлювати зв'язок між мовою і культурою; визнати культурні корені пізнання та їхній безпосередній зв'язок з мовою.

Таким чином, можна констатувати, що американські університети прагнуть готувати полікультурного фахівця, здатного ефективно працювати в умовах диверситивності американського суспільства. На нашу думку, серед важливих компонентів змісту професійної підготовки вчителя іноземної мови для роботи в полікультурному освітньому закладі необхідно виділити: багатогранність освітнього середовища, ідеологія суспільства, полікультурна грамотність педагога, педагогічна практика, пріоритетність полікультурних питань відносно загальних педагогічних завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гулецька Я. Г. Полікультурна освіта студентської молоді в університетах США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Я. Г. Гулецька. – К., 2008.
2. American Council of Colleges for Teacher Education [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.aacte.org>
3. Sleeter C. E., Grant C. A. An analysis of multicultural education in the United States / C. E. Sleeter, C. A. Grant // Harvard Educational Review. – 1987. – V. 57. – № 4. – P. 421–444.
4. Tharp R. The direct instruction of comprehension : results and description of the Kamehameha early education program / R. Tharp. – Honolulu : KEEPP, 1981. – 98 p.